

די לקרטל של האוניברסיטאות

 שלחו להדפסה

האוניברסיטאות שומרות על מוקד הכוח שלהן ופועלות למנוע הכרה בתוכניות איכותיות של המכללות בתחום המחקר. הן מפחדות משחקנים חדשים
פרופ' משה כהן-אליה

(צילום: shutterstock)

 לחצו כאן להגדיל הטקסט

התפיסה המסורתית והמקובלת היא שהאוניברסיטאות מצטיינות במחקר בעוד המכללות מצטיינות בהוראה. היא נסמכת בין היתר על כך שבדירוגים הבינלאומיים ששמים דגש על מחקר - האוניברסיטאות מובילות באופן ברור, בזמן שבסקרי שביעות הרצון מהוראה שערכו התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות הארצית, מדורגות המכללות (בעיקר הפרטיות) במקום גבוה יותר. תפיסה זו מהווה עקרון מארגן של המועצה להשכלה גבוהה (המל"ג), המתווה את מדיניות המחקר וההוראה במוסדות להשכלה גבוהה בישראל.

• לטורים נוספים - היכנסו [לערוב הדעות](#) ב-ynet

עם זאת, התייחסות בינארית כזו (מחקר=אוניברסיטאות, הוראה=מכללות) מייצרת תפישה מרדדת ומסוכנת של ההשכלה הגבוהה. מצד אחד היא מזניחה את חשיבות ההוראה באוניברסיטאות, ובכך פוגעת באיכות ההכשרה האקדמית שסטודנטים מקבלים שם. מצד שני היא לא פועלת לנצל את הכישרון הגדול של המרצים שנקלטו במכללות הפרטיות המחקריות ולחזק את היוקרה המחקרית של מדינת ישראל בעולם.

מקום ההכשרה של מרצי המכללות והאוניברסיטאות הוא בדרך כלל זהה: אוניברסיטאות ישראליות ואוניברסיטאות עילית בארה"ב ובבריטניה. האיכות המחקרית המיוצרת על ידי חלק ממרצי המכללות הפרטיות המחקריות עולה על זו הנוצרת על ידי חלק ממרצי האוניברסיטאות.

האוניברסיטאות נלחמות בצדק לשמירה על החופש האקדמי, אך לעיתים הן פועלות כקרטל המבקש לשמר מוקדי כוח. הדבר נעשה במיוחד ביחס לחלק מהמוסדות האקדמיים הפרטיים השואפים למודל מוסדות העילית האמריקני. כך, למרות הרמה הגבוהה של הסגל האקדמי במרכז הבינתחומי למשל, האוניברסיטאות פעלו בכל הכוח כדי למנוע מהמל"ג להכיר בתוכנית לדוקטורט שם בראשות פרופ' אהרן ברק.

בדומה, כתב העת הבינלאומי של המוסד שבראשו אני עומד נמצא בדירוגים הבינלאומיים מעל לכל כתבי העת הבינלאומיים של האוניברסיטאות (למעט של אוניברסיטת תל אביב), ואף גבוה יותר מכתב העת היוקרתי של אוניברסיטת הרווארד בתחום זכויות האדם. ובכל זאת, האוניברסיטאות, בנוסח המתגבש של דירוגי כתבי העת המשפטיים, דירגו את כתבי העת שלהן גבוה יותר. כמה נוח.

החשיבה הקרטלית הזו לא תצלח, שכן הכישרון המחקרי שקיים במכללות הפרטיות המחקריות הוא גדול, ולכן המוסדות הללו ימשיכו לייצר הישגים מחקרניים. כך קרה לאחרונה כשמאמרו של ד"ר אבי יוסיפוף (מהמוסד שבראשו אני עומד) על אנרגיה סולארית נבחר על ידי כתב העת היוקרתי Nature כאחד מעשרת המאמרים משני-עולם לשנה האחרונה. וכך קורה לא אחת כאשר חוקרים במכללות זוכים במענקי מחקר של קרן המדע הישראלית ושל קרנות יוקרתיות בחו"ל.

המכללות הפרטיות המחקריות לא מתוקצבות על ידי המל"ג והן לא תובעות ממנה מימון עבור המחקר. במובן זה הן לא יוצרות נטל תקציבי ולא באות על חשבון ההשקעות במוסדות אוניברסיטאיים, לפחות לא באופן ישיר. וכך, כשם שהמכללות הפרטיות אפשרו למדינה להנגיש את ההשכלה הגבוהה לקבוצות אוכלוסייה נרחבות ללא כל עלות ישירה מצד המדינה, המכללות המחקריות גם פועלות, ללא עלות מצד המדינה, לקדם את המדע ולתרומם ליוקרה הבינלאומית של ישראל בתחום המחקר.

ראשי האוניברסיטאות יכולים תמיד להציג טיעונים שבמבט ראשון נדמים תקפים ("אין צורך בעוד תוכנית דוקטורט בישראל", "יש מחסור במחלקות בבתי החולים להכשרת סטודנטים לרפואה בישראל ולכן אין הצדקה לעוד בית ספר לרפואה", ועוד), ואולם עיון מדוקדק בהם מגלה שהם כסות למטרה האמיתית: חסימת כניסת שחקנים אקדמיים חדשים לתחום המחקר. במובן הזה צדק שר החינוך נפתלי בנט כשטבע את המושג "הקרטל האוניברסיטאי".

לזכותה של המל"ג ייאמר שהיא הכירה בחשיבות שיפור ההוראה, כולל באוניברסיטאות, והחלה לדרוש מהמוסדות לפעול. כעת נדרשת המל"ג לפעול להסרת חסמים שהקרטל האוניברסיטאי מציב בפני שגשוג המחקר במכללות הפרטיות המחקריות. התעלמות מההישגים המחקריים שהמכללות הפרטיות המחקריות יצרו תהא שקולה למדיניות של בת יענה המסרבת להכיר בכך ש"הגבינה זזה".

• פרופ' משה כהן-אליה הוא נשיא המרכז האקדמי למשפט ולעסקים ומומחה במשפט חוקתי

מעוניינים להציע טור לערוץ הדעות של ynet? שלחו לנו ynetopinion@gmail.com

חדשות ב-SMS - עדכונים מחדר החדשות של ynet ישירות לסלולרי שלכם.

תגיות: [חינוך](#) | [מל"ג](#) | [אוניברסיטה](#) | [אוניברסיטאות](#) | [מכללות](#) | [מחקר חזרה](#)